

ВІДГУК

офіційного опонента, к.т. н. доцента Габреля Михайла Миколайовича, на дисертаційну роботу **Боршовського Олега Ігоровича «Роль річки в архітектурно-просторовому розвитку міста (на прикладі м. Ужгорода)»**, поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – «Архітектура та містобудування»

Актуальність теми дослідження здобувача Боршовського О.І. обумовлена потребою опрацювання теоретичних принципів та практичних рекомендацій щодо розвитку прирічкових територій у змінних економічних умовах. Оскільки промислові містоутворюючі чинники ослабли, натомість появилися економічні чинники невиробничої сфери. Сприяє цьому утвердження культурної самоідентифікації міста через облаштування та інтеграцію прирічкових територій; потреби перманентного покращення якості міського середовища; аналіз, пошук й відродження ідентичності Ужгорода. Зважаючи на те, що тривають пошуки шляхів оптимізації архітектурно-просторової організації прирічкових територій міста в процесі оновлення містобудівної документації, тема дисертації є надзвичайно актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Дослідження виконане згідно з міжнародними конвенціями, державними програмами й законодавчими актами, «Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020» (схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. №5/2015), «Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року» (затверджена КМ України від 6 серпня 2014 р. №385), «Про засади державної регіональної політики» (док. 156-VIII від 05.02.2015 р.); реалізацією міжнародної програми Working Together for a Green Europe (№ GGC01008) на 2020 – 2024 рр. – «Стратегія адаптації до змін клімату та заходи щодо пом'якшення їх негативних наслідків для транскордонного регіону Словаччини та України (CLIMADAM)». Дисертаційне дослідження належить до наукового напрямку кафедри містобудування Інституту архітектури та дизайну Національного університету «Львівська політехніка»: «Методологічні основи розвитку та реконструкції мережі поселень та вибраних міст» (номер державної реєстрації 0118U007054).

Сформульована **мета дослідження** - обґрунтування теоретичних підходів та практичних методів розробки комплексу архітектурно-планувальних заходів, скерованих на розвиток прирічкових територій Ужгорода як визначного містоутворюючого комплексу, а також відповідні **завдання дослідження** заперечень не викликають.

Ступінь обґрунтованості, достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій у дисертаційній роботі здобувача є об'єктивними та достатньо аргументованими у відповідності до обраної теми дослідження. Основні наукові

положення, практичні результати та висновки, які представлені на захист, обгрунтовані належним чином, забезпечені відповідною теоретичною базою, вибором методів дослідження та комплексністю і послідовністю їх застосування та не викликають сумніву.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження достатньо повно відображені у 4-ох наукових публікаціях, з них 2 статті у фахових виданнях України, та 2, внесені до наукометричної бази Scopus (1 стаття у науковому виданні України та 1 у закордонному виданні).

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягаю у тому, що здобувачем було вдосконалено методику аналізу архітектурно-просторової структури прирічкових територій та впливу річки на ідентифікацію міста; ґрунтовно досліджено сучасні архітектурно-містобудівні тенденції у розвитку прирічкових територій міст; визначено особливості розвитку прирічкових територій м. Ужгород; запропоновано моделі стратегічного розвитку (планувально-функціональної організації) прирічкових території Ужгорода; розроблено механізми містобудівного розвитку Ужгорода в межах басейну р. Уж, зокрема принципи планувально-функціональної організації прирічкових територій Ужгорода, опираючись на його стратегію розвитку.

Мова та стиль викладення матеріалу дослідження є логічними, науковими, спеціальна термінологія забезпечує адекватність сприйняття усіх частин дисертаційної роботи. Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною, результати та висновки повністю відповідають темі наукової роботи, сформульованій меті та поставленим завданням. Загальний обсяг дисертації - 362 сторінки, це вступ, 4 розділи, висновки до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел (264 позиції) та 5 додатків.

У **Вступі** обгрунтовано актуальність теми дослідження, окреслено масштаб і рівень проблеми, сформульовано мету, об'єкт та предмет дослідження, визначено його межі та побудовано методологічну послідовність дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими напрямками та темами, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, представлено апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** здобувачем проведено аналіз літературних джерел, присвячену визначенню різноманітності функцій, які виконували річки в ході історичного розвитку міст, які детермінували етапи їх розвитку. Систематизовано теоретичні підходи до дослідження різних аспектів прирічкових територій, особливо в гірських ландшафтах Українських Карпат. Виявлено, що важливим спрямуванням досліджень є соціо-культурні аспекти взаємодії мешканців міст і міського простору в різних історичних зрізах, а саме як відбувається формування ідентичності міста під впливом ріки і навпаки, як

ідентичність міста впливає на формування прирічкового простору. Численні дослідження в області архітектури та містобудування вказують на те, що ці прибережні території можуть відігравати важливу роль у формуванні стійких міських структур. Досліджено закордонний досвід збереження ідентичності надводних територій провідних європейських міст. Аналізуючи вплив річок на розвиток українських міст на прикладі Луцька, Тернополя, Вінниці та Чернівців, попри успішність окремих реалізацій, можна прослідкувати фрагментарність підходів до модернізації набережних річок.

У **другому розділі** сформована науково-методична база дослідження яка опирається загальнонаукові методи. Модель дослідження розвитку міста базується на просторовій ієрархії та використано басейновий та ландшафтно-екологічний підходи. Проведено багатофакторний урбаністичний аналіз прирічкових територій. Співставлення результатів досліджень із містопланувальною документацією та результатами попередніх світових і вітчизняних досліджень мало вирішальне значення в опрацюванні теоретичних підходів до розвитку прирічкових територій та формулюванні висновків.

У **третьому розділі** окреслено містоутворюючу роль річки Уж та особливість водного режиму у басейні Ужа. На протязі історичного розвитку прирічкові території м. Ужгорода освоювались і змінювались під впливом соціально-економічних умов різних часів. Аналіз сучасної функціональної структури прирічкових територій виявив нерівномірний розподіл функцій. Просторово-планувальна доступність прирічкових територій відрізняється залежно від їх локалізації, особливостей ландшафту і способу функціонального освоєння. Серед візуально-ландшафтних зв'язків на прирічкових територіях м. Ужгород найважливішою віссю сприйняття історичної забудови є русло ріки Ужа зі сформованими набережними в межах від східного до західного транспортних мосту. Прирічкові території насичені локальними домінантами, але по мірі віддаленості кількість дисгармонійних елементів зростає. Культурна цінність прирічкових територій Ужгорода як засіб самоідентифікації міста є високою у центральній частина міста вздовж ріки, а саме Замкова Гора, Нове місто та квартали 30-х років.

У **четвертому розділі 4 «Принципи і практичні рекомендації містобудівного розвитку прирічкових територій Ужгорода»** проаналізовано актуальну стратегічну та містобудівну документацію Ужгорода та сформульовано ряд пропозицій. Стратегія розвитку міста “Ужгород-2030” опирається на принцип сталого розвитку та реалізується через вибір моделі «компактного міста», що спричинило перегляд діючих цільових та галузевих програм, утім генерального плану міста. Басейновий рівень планування є базовим принципом для прирічкових територій. Принцип моделювання стратегічного розвитку прирічкових територій, принцип узгодженості і системності дій усіх учасників процесу відновлення системи «річка - місто».

Автором дисертації запропоновано законодавче трактування «прирічкових територій» як цільного комплексу та його покрокову імплементацію у систему містобудівної документації. Формування моделі стратегічного розвитку прирічкових територій Ужгорода повинно відбуватися на основі виявленого потенціалу та визначених сучасних світових тенденцій містобудівного розвитку міст, закладених на річках. Річка розглядається і як головна вісь громадської активності міста, рівно ж як і екологічний коридор, який пов'язує регіональні природничі системи та, відповідно, нівелює антропогенні перешкоди. Розвиток та збереження прирічкових територій бачиться в організаційній формі системи кластерів, спрямованих на розвиток функцій, вказаних у стратегії міста, від точковою до лінійної чи районної локалізації, така модель повинна стосуватися урбаністичних та природничих елементів та варіантів їх поєднання.

Довідка про результати перевірки на академічний плагіат дисертації Боршовського Олега Ігоровича свідчить про **відсутність порушення академічної доброчесності**.

Зауваження до дисертаційної роботи. Дисертація здобувача Боршовського Олега Ігоровича справляє враження цілісної роботи і має беззаперечну практичну і наукову цінність. Однак слід вказати на дискусійні положення і зауваження, зокрема:

1. Як впливає з дослідження, межі Ужгородської МТГ співпадають з офіційними межами міста, що створює суттєві виклики для розвитку міста. У дисертації не представлено підходи до розвитку прирічкових територій з суміжними сільськими ОТГ.

2. Вартою уваги є ідея створення «Комплексного плану управління прирічковими територіями» як окремого документу, проте слід було чіткіше описати вимоги до нього, важливі законодавчі документи та етапи погодження.

3. При розгляді природно-ландшафтної одиниці «Радванка» констатовано, що це місце замешкання ромів, проте у підсумку не вказано, що здобувач пропонує: покращення умов проживання чи переселення общини у відповідніше місце?

4.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Рецензована дисертація містить раніше не захищені наукові положення, що отримані особисто автором. Нові науково обґрунтовані результати у сфері архітектурної та містобудівної науки розв'язують важливо науково-прикладну проблему – визначають потенціал прирічкових територій та пропонують шляхи його використання. Дисертація має наукову цінність, містить пропозиції для внесення у нормативні документи та практичні пропозиції для подальшого розвитку міста.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до кваліфікаційних робіт. Текст дисертації, супутній графічний матеріал, публікації автора створюють позитивне враження про здобувача як самостійного сформованого науковця. На основі аналізу дисертаційної роботи вважаю, що актуальністю сформульованих задач, значним обсягом ретельно проведених досліджень, практичною цінністю отриманих результатів кваліфікаційна наукова праця «Роль річки в архітектурно-просторовому розвитку міста (на прикладі м. Ужгород)» є оригінальним завершеним дослідженням. За змістом, оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, які пред'являються до кваліфікаційних наукових праць рівня доктора філософії, а її автор – **Боршовський Олег Ігорович**, заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування галузі знань 19 – Архітектура і будівництво.

Офіційний опонент

Кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри архітектури та будівництва
факультету суспільних та прикладних наук
ЗВО «Університет Короля Данила»

Михайло Габрель
ПИСЬМОВО
УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА
06.02.22

Михайло Габрель